

INFORMAČNÉ KOMPETENCIE UČITEĽOV

GREGÁŇOVÁ Radomíra, SR

Resumé

V príspevku sme sa zamerali na informačné kompetencie učiteľov všeobecne a následne na vyhodnotenie informačnej pedagogickej kompetencie učiteľov z pohľadu študentov v dotazníkovom prieskume na Fakulte ekonomiky a manažmentu SPU v Nitre.

Kľúčová slova: učitelia, študenti, informačná pedagogická kompetencia, dotazníkový prieskum

INFORMATION COMPETENCIES OF THE TEACHERS

Abstract

In this paper we focus on information pedagogical competence of teachers generally and then from the viewpoint of the students via questionnaire survey at the Faculty of Economics and Management SUA in Nitra.

Key words: teachers, students, information pedagogical competence, questionnaire survey

Úvod

Učiteľ je jedným zo základných činiteľov výchovno-vzdelávacieho procesu, je jeho iniciátorom a organizátorom. Je to človek s určitými osobnostnými vlastnosťami, záujmami, názormi, schopnosťami a je to súčasne odborník s profesionálnymi vedomosťami, zručnosťami a návykmi. V procese vzdelávania má sústavne uplatňovať aktivity, ktoré rozvíjajú osobnostné kvality študentov. Mal by sa riadiť humanistickými princípmi, podľa ktorých je aktuálnosť a potreba kvality vzdelávania pre kvalitný život primárnym cieľom práce kvalitného učiteľa.

1. Pedagogické kompetencie učiteľa

I. Turek (2003) o kompetenciách hovorí ako o správaní, ktoré charakterizuje vynikajúci výkon v niektorej oblasti činnosti. Kompetencia je správanie (činnosť alebo komplex činností), ktoré charakterizuje vynikajúci výkon v niektorej oblasti činnosti.

Kľúčové kompetencie sú najdôležitejšie kompetencie z množiny kompetencií. Sú vhodné na riešenie celého radu väčšinou nepredvídateľných problémov, ktoré umožnia jedincovi úspešne sa vyrovnáť s rýchlymi zmenami v práci, osobnom a spoločenskom živote (Hrmo, Turek, 2003).

Učiteľské povolanie je nerozlučne spojené s celoživotným vzdelávaním, ktoré predstavuje neustále získavanie nových vedomostí v príslušnom odbore a tvorbu nových poznatkov. Pre učiteľov na univerzite je sebvzdelávanie veľmi špecifické a je zahrnuté vo vedeckovýskumnej činnosti, ktorá sa stáva dôležitým kritériom hodnotenia ich práce.

Každý vysokoškolský učiteľ by mal disponovať potrebným teoretickým základom získaným počas štúdia na vysokej škole, pričom nemenej dôležité je následné získavanie praktických skúseností vo výchovno-vzdelávacom procese. Pedagogické vzdelanie je dôležité z hľadiska kvality vyučovacích a výchovných metód, ktoré má učiteľ používať, aby dosiahol vytýčené ciele. Vynikajúci vedecký odborník v jednotlivých vedných odboroch nemusí byť dobrým pedagógom.

Základné podmienky, ktoré by mal dobrý učiteľ spĺňať, sú:

- odborné vzdelanie,
- pedagogicko-psychologické vzdelanie,
- vedecko-výskumná činnosť,
- aktívne celoživotné vzdelávanie,
- používanie multimédií a informačných technológií (IT) vo výučbe a výskume.

Dôležité je vytvárať priateľské medziľudské vzťahy, ktoré prispievajú k vzájomnému rešpektovaniu učiteľa a študenta. Je potrebné poskytnúť študentom možnosť čo najväčšej sebarealizácie na základe ich potenciálnych schopností a takto stimulovať ich rozvoj tvorivosti (Gregánová, Országhová, 2007).

2. Informačné kompetencie učiteľa

Nové metódy vo vzdelávaní sú spojené s používaním informačných technológií. Ovládanie práce s informačnými technológiami patrí medzi nevyhnutnú výbavu moderného človeka a patrí tiež medzi kľúčové kompetencie. K novým edukačným kompetenciám pedagógov teda patrí ovládanie a používanie dostupných prostriedkov informačných technológií (IT) vo vzdelávaní (Országhová, 2009). Kompetencie bezprostredne súvisiace s informáciami sa nazývajú *informačné kompetencie*. V súvislosti s informačnými kompetenciami sa zvyčajne používajú najmä pojmy:

- informačná gramotnosť,
- počítačová gramotnosť,
- digitálna gramotnosť (Hrmo, Turek, 2003).

Počítačová gramotnosť je schopnosť pracovať s najčastejšie využívaným programovým vybavením, schopnosť používať internet na komunikáciu, na vyhľadávanie a spracovanie informácií, schopnosť efektívneho využitia služieb a možností, ktoré moderná technológia ponúka. Počítačovo gramotný jedinec musí byť schopný minimálne základnej orientácie z každej oblasti.

Informačná kompetencia sa skladá z podmnožín informačnej a počítačovej gramotnosti a je vhodná na riešenie celého radu úloh a nepredvídaných problémov. Umožňuje jedincovi úspešne sa vyrovnávať s okamžitými zmenami v práci, v osobnom a spoločenskom živote. Súčasná spoločnosť sa vyznačuje rýchlymi zmenami, veľkým množstvom informácií a rýchlym tempom inovácií, najmä informačných. Preto ovládanie práce s informačnými a komunikačnými technológiami patrí medzi nevyhnutnú výbavu moderného človeka a patrí tiež medzi kľúčové kompetencie (Hrmo, Kučerka, 2012).

Učiteľ 21. storočia sa nezaobíde bez znalosti IT. Učitelia by nemali byť iba používateľmi kancelárskych aplikácií, ale mali by okrem bežných programov zvládnuť tiež multimédiá na CD-ROM-e a rôzne špecializované programy. Učiteľ by mal byť schopný nájsť vhodné zdroje informácií na internete a rozhodnúť, či sú použiteľné vo vyučovaní. Veľmi užitočný je osobný kontakt medzi učiteľmi, ktorý umožňuje jednoduchú, ale veľmi účinnú výmenu skúseností najmä v začiatkových fázach práce s IT. Zavádzanie IT do výučby si však vyžaduje zmenu osnov predmetov a obsahu vyučovania jednotlivých predmetov. Nové technológie nemajú totiž iba spôsob ako učiť, ale tiež obsah, teda čo učiť.

Elektronické výučbové materiály sú jedným z prejavov zavádzania IT do vyučovacieho procesu. Je veľmi dôležité mať prístup k vyučovacím materiálom, pričom nie je podstatné, či sú umiestnené na lokálnom disku, na CD-ROM-e alebo na vzdialenom web-serveri. Hlavným cieľom elektronických foriem vzdelávania je inovovať formu prezentácie učiva predmetov na vysokej škole prostredníctvom internetu, multimediálnych CD-ROM-ov a elektronických učebných manuálov. Všetky študijné pomôcky vo forme webových stránok by mali byť prístupné širokej verejnosti.

Proces komplexnej integrácie IT do predmetov kladie veľké nároky na učiteľa, pretože vyžaduje

- primeraným a produktívnym spôsobom využívať nové technológie na pomoc pri dosahovaní vzdelávacích cieľov predmetu,
- zo strany učiteľa dbať na primeraný rozvoj informačnej gramotnosti svojich študentov, naučiť ich samostatne a efektívne využívať IT.

Učiteľ pri úspešnej integrácii IT do svojho predmetu by mal:

- poznať efektívne metódy pre vyučovanie svojho predmetu s využitím IT,
- vedieť, ako dosahovať ciele svojho predmetu s využitím IT,
- efektívne používať IT pre svoju prípravu, vyučovanie a administratívu,
- vedieť posúdiť úroveň informačnej gramotnosti svojich študentov a vedieť ju ďalej rozvíjať (Božíková, 2004).

3. Charakteristika realizovaného dotazníkového prieskumu

Dotazníkový prieskum, ktorý obsahoval názory študentov na kľúčové pedagogické kompetencie učiteľov, sme realizovali na Fakulte ekonomiky a manažmentu Slovenskej poľnohospodárskej univerzity (FEM SPU) v Nitre v júni 2012. Vzorku tvorilo 50 respondentov prvého ročníka tejto školy. Náš prieskum bol zameraný na hodnotenie kľúčových pedagogických kompetencií učiteľov z pohľadu študentov. Z tohto prieskumu sme sa v príspevku zamerali len na hodnotenie informačnej pedagogickej kompetencie z pohľadu študentov.

4. Výsledky dotazníkového prieskumu a ich analýza

Výsledky dotazníkového prieskumu a ich analýza bola uskutočnená s použitím metód matematickej štatistiky. Na úvod bola uskutočnená analýza vzorky respondentov, ktorí odpovedali na otázky, z pohľadu pohlavia (Tab. 1).

Tab. 1: Vzorka respondentov z pohľadu pohlavia

	<i>trieda</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
1	muž	19	38%
2	žena	31	62%

Zdroj: vlastný

Nasleduje analýza vzorky respondentov, ktorí odpovedali na otázky, z pohľadu typu absolvovanej strednej školy (Tab. 2). V tabuľku je znázornená štruktúra respondentov z pohľadu typu absolvovanej strednej školy.

Tab. 2: Vzorka respondentov z pohľadu typu absolvovanej strednej školy

	<i>trieda</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
1	gymnázium	17	34%
2	obchodná akadémia	23	46%
3	hotelová akadémia	3	6%
4	stredná odborná škola	2	4%
5	stredná priemyselná škola elektrotechnická	2	4%
6	neuvedené	3	6%

Zdroj: vlastný

Informačná kompetencia učiteľov v sebe zahŕňa hlavne ovládanie a využívanie informačných technológií učiteľmi vo výučbe. 62 % respondentov v otázke „Považujete Vašich učiteľov za zdatných v oblasti informačných technológií a ich využívaní vo výučbe?“ považuje učiteľov za priemerne zdatných, 32 % respondentov považuje učiteľa za veľmi zdatných a 6 % respondentov považuje učiteľov za málo zdatných (Tab. 3).

Tab. 3: Analýza odpovedí študentov na uvedenú otázku

	<i>Trieda</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
1	veľmi zdatní	16	32 %
2	priemerne zdatní	31	62 %
3	málo zdatní	3	6 %

Zdroj: vlastný

Záver

Na základe výsledkov dotazníkového prieskumu z odpovedí študentov na otázku: „Považujete Vašich učiteľov za zdatných v oblasti informačných technológií a ich využívaní vo výučbe?“ vyplýva, že 62 % študentov považuje svojich učiteľov za priemerne zdatných v oblasti IT a 32 % študentov hodnotí učiteľov ako veľmi zdatných v oblasti IT.

Informačná kompetencia je nevyhnutnou súčasťou kľúčových kompetencií učiteľov na všetkých stupňoch škôl. Informačnú kompetenciu by si mali osvojiť všetci učitelia už počas školského vzdelávania, následne ju zdokonaľovať a dopĺňať o nové vedomosti v rámci celoživotného vzdelávania, pretože si tak zvyšujú šance pre lepšie uplatnenie v praxi.

Literatúra

- 1 BOŽIKOVÁ, M. *Internet – prostriedok výučby fyziky inovácie obsahu*. Doktorandská dizertačná práca, KF FPV UKF, Nitra 2004, 140 s.
- 2 GREGÁŇOVÁ, R., ORSZÁGHOVÁ, D. K novým kompetenciám učiteľa matematiky v kontexte elektronického vzdelávania. In *Zborník vedeckých príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie “The 6rd international conference APLIMAT”*. Bratislava : STU, 2007, s. 337 - 343. ISBN 978-80-969562-8-9
- 3 HRMO, R., KUČERKA, D. Rozvoj informačnej kompetencie prostredníctvom e-learningu. In *Trendy ve vzdělávání 2012 : zborník vedeckých prác z medzinárodnej vedecko-odbornej konferencie* [CD-ROM]. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012, s. 640 – 650. ISBN 978-80-86768-36-6
- 4 HRMO, R., TUREK, I. *Kľúčové kompetencie I*. Bratislava: STU, 2003. 178 s. ISBN 80-227-1881-5
- 5 ORSZÁGHOVÁ, D. Seminárna práca z matematiky a nástroje IT. In *Monografia z medzinárodnej konferencie Trendy ve vzdělávání 2009*, Informační technologie a technické vzdělávání. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, s. 532-535. ISBN 978-80-7220-316-1
- 6 TUREK, I. *Kľúčové kompetencie*. Bratislava: Metodicko – pedagogické centrum, 2003. ISBN 80-8052-174-3

Lektoroval: **Ing. Marcela Hallová, PhD.**

Kontaktní adresa:

Radomíra Gregáňová, Mgr., PhD.,
Katedra matematiky, FEM SPU v Nitre, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, SR, tel. 00421376414180,
e-mail: radomira.greganova@uniag.sk